

TÅKERNS FÅGELSTATION

ÅRSRAPPORT 1968

MEDDELANDE NR 4

VERKSAMHETEN VID TÅKERNS FÅGELSTATION 1968.

Meddelande nr 4.

Innehåll:

Inledning

Vägledning för namngivelser kring Tåkern

Iakttagelser vid Tåkern under 1968

Tåkerns doppingar

Knölsvanarna i Tåkern

Rördromen i Tåkern

Vadarna i Tåkern

Ringmärkning vid Tåkerns fågelstation.

Denna publikation erhålles genom insättande två kronor 50 öre på postgiro 26 34 96, Mjölby Biologiska Förening, Mjölby. Av föregående års publikationer är nr 1 utgången och av 2 och 3 återstår endast mindre upplagor. De tidigare publikationerna kostar fem kronor styck jämte porto.

STÖDJANDE MEDLEMSKAP erhålles genom insättande av 15 kronor på angivna postgirokonto. Du erhåller då verksamhetsberättelsen från Tåkerns fågelstation och övriga meddelanden, kallelser och föreningens interna skrifter, som upptager notiser av allmänbiologiskt innehåll och utgör forum för medlemmarna.

TÅKERNS FÅGELSTATION anställer personal för inventerings- och ringmärkningsuppgifter samt bereder forskare möjligheter att erhålla logi. Inventeringsverksamheten avser fauna och flora, varför även andra än ornitologer kan komma ifråga. Ersättning efter kvalifikation. För assistenter tyvärr ingen ersättning men provision på guidning och försäljning. Hänvändelse sker till stationschefen Göran Bergengren, Slästorp Storgård, Åsbo, 595 00 Mjölby, telefon 0142/59017.

Inledning.

I enlighet med föregående år publicerar kommittén för Tåkerns fågelstation härmed en rapport för det gångna året. Publikationen gör i år inga anspråk på att vara någon mera ingående verksamhetsberättelse, utan får istället ses som en kort orientering över vad som hänt.

Redan den 11 april kunde stationen öppnas och bemanning fanns sedan relativt kontinuerligt fram till den 10 augusti. Verksamheten bedrevs helt i stil med föregående år; d.v.s. ringmärkning, smärre inventeringar och allmänna observationer. Särskilda dagboksanteckningar har förts rörande nämnda uppgifter.

Tjänstgörande personal har varit Kent Andersson, Göran Bergengren, Thomas Bergqvist, Gunnar Björkman, Bo Ebenman, Christer Elderud, Bo Fahlander, Jan-Eric Gutsjö, Berton Ringman, Kent Persson, Frank Runtegen och Bruno Skärstrand.

Under 1969 planeras en radikalt förändrad insats med stor tyngd på inventeringssidan. 1968 har till stor del varit ett planeringsår inför denna verksamhet och det i viss mån knappa resultat som nåtts får ses mot bakgrunden av detta. Sjöns tämligen allvarliga situation vad det gäller miljöförändring såsom igenväxning, vattenförorening och därmed följande problem har drivit fram inventeringarna som främsta arbetsområde. Ringmärkningsverksamheten kommer endast att upprätthållas i väl motiverade, målmedvetna fall. Inventeringarnas huvudsyfte är att få fram ett brett och grundligt jämförelsematerial med gångna och kommande år. Olika arters uppdykande, försvinnande, ned-

gång o.s.v. är ofta en relativt tillförlitlig indikator på pågående miljöförändringar. I första hand kommer sjön nu att grundinventeras på häckande arter parallellt med att en ingående biotopbeskrivning sker. För denna grundinventering har sjön indelats i tre områden och arbetet kommer att genomföras på lika många år med ett område per år. Jämsides kommer ett antal särskilt angelägna lokaler runt sjön att hållas under bevakning, både vad det gäller häckande och rastande fåglar samt påvisbara miljöförändringar. Slutligen kommer vi söka tillmötesgå de särskilda önskemål om specialinventeringar, som årligen kommer.

Kommittén för Tåkerns fågelstation får således anledning att återkomma efter instundande säsong med, som vi hoppas en aktuell och ingående rapport över sjöns aktuella status - belyst ur så många synvinklar som möjligt. Tills vidare presenterar vi denna publikation och hoppas att den skall ge den orientering den är ämnad till.

Väderstad i mars 1969.

Kommittén för Tåkerns fågelstation

Kent Andersson

Göran Bergengren

Bo Ebenman

Christer Elderud

Bo Fahlander

Frank Runtegen

Som en följd av den personalbrist som präglat säsongen har observationsverksamheten blivit lidande. De iakttagelser som nedan redovisas utgör ströobservationer som gjorts av stationspersonalen i olika sammanhang. Sist i detta meddelande följer en sammanfattning över vissa arter eller artgrupperns uppträdande under året.

En storlom (*Gavia arctica*) hade den 4 augusti förrirat sig till Tåkern och iakttogs utanför Hånger. (Ringman).

Sädgässen (*Anser arvensis*) uppträdde som vanligt i stort antal under medio av april. På flera platser i Tåkernbyggnaden noterades flockar överstigande 1000 ex. I flockarna av sädgäss ingick vid flera tillfällen enstaka eller mindre sällskap av blåsgäss (*Anser albifrons*). Vid ett tillfälle, den 14 april, observerades en fjällgås (*Anser erythropus*). (Kärrsgård). Grågäss (*Anser anser*) sågs under vårens senare del och den 18 maj noterades en flock om 28 ex vid Ramstad. (Björkman).

Brun glada (*Milvus migrans*) iakttogs vid Hånger den 12 april (Björkman) och senare, den 21 och 23 april, noterades arten vid Fågelstationen. Pilgrimsfalk (*Falco peregrinus*) sågs över Svanshals äng den 5 maj. Den enda konstaterade häckningen av tornfalk (*Falco tinnunculus*) påbörjades i mitten av maj i strandskogen på sjöns norra sida. (Elderud). Vid senare kontroll konstaterades att boet övergivits. En fjällvråk (*Buteo lagopus*) uppehöll sig i Fågelstationens omgivning den 22 och 23 maj. Glada (*Milvus milvus*) observerades invid Valla säteri den 2 juni. Två duvhökar (*Accipiter gentilis*) sågs under sommaren nämligen den 14 juli respektive 31 juli. Så tidigt som 5 augusti antecknades en hane av blå kärrhök (*Circus cyaneus*) vid Fågelstationen. (Ringman).

Småfläckiga sumphönan (*Porzana porzana*) uppträdde efter spelet att döma i extremt litet antal under 1968. På en sträcka som "normalt" hyst 20-25 spelande fåglar kunde exempelvis natten till första juni endast 5 ex höras. De yttre förhållandena var idealiska.

En kornknarr (*Crex crex*) spelade under första veckan i juni vid Sjötuna.
(Ebenman m fl).

Skräntärnor (*Hydroprogne caspia*) noterades i senare hälften av maj med enstaka ex eller smärre sällskap. Talrikast uppträdde dock skräntärnan under slutet av juli då bl a en flock om 35 ex fanns vid Sjötuna udde. (Björkman). En svarttärna (*Chlidonias nigra*) fiskade utanför Furåsa den 11 juni (Gutsjö). Turkduvor (*Streptopelia decaocto*) har vid flera tillfällen varit synliga i Tåkerns omgivningar. För att från början varit kungen till Vadstena verkar det som om arten letat sig ut till nya platser därebland Hästholmen och Väderstad.

Hornugglan (*Asio otus*) hördes under speltiden på några platser men någon inventering av beståndet företogs inte. Strax intill Fågelstationen häckade ett par vilkas ungar uppges vara " några dagar gamla" den 24 maj. (Elderud). Jorduggla (*Asio flammeus*) iaktogs den 15 april vid Renstad, den 17 april på Hånger, den 14 maj vid Fågelstationen samt den 2 juni om aftonen på Dags Mosse.

Kungsfiskare (*Alcedo atthis*) noterades utanför Fågelstationen den 25 juli. (Björkman). Den rastade med synbar förtjusning på den stolpar som höll uppe nät för vadarfångst.

Den 17 maj slog en näktergal (*Luscinia luscinia*) några slag utanför Fågelstationen. (Elderud). I månadsskiftet maj - juni underhöll en näktergal i parken vid Renstad gård.

En trastsångare (*Acrocephalus arundinaceus*) fångades på morgonen den 31 maj i ett nät och blev därmed ny som ringmärkningsart för Fågelstationen samtidigt som den utgjorde den enda noteringen för trastsångare under året.

Rosenfink (*Carpodacus erythrinus*) antecknades invid Fågelstationen under tiden 3 - 14 juni enligt följande: Under förmiddagen den 3 juni observeras en outfärgad hane sjungande. Den 4 juni kom ytterligare en rosenfink till lokalen. Den 9 juni sjöng fortfarande en fågel och den 10 fanns i dagboken noterat 2 ex sjungande. Den 14 juni är sista dagen som rosenfinkarna finna antecknade.

Ortolansparv (*Emberiza hortulana*) sjunger den 2 juni i närheten av Fågelsstationen. (Hassel).

Angående Tåkerns doppingar

Av doppingarter i Tåkern under 1968 är inte gråhakedoppingen och den svart-halsade doppingen noterade. Huruvida gråhaken över huvud taget förekommit i sjön på senare år är inte klarlagt. Den svarthalsade arten häckade senast i Tåkern under år 1966 men finns alltså inte ens iakttagen under 1968.

Skäggdoppingen (*Podiceps cristatus*) är utan konkurans vad gäller antal och utbredning. Arten förekommer i hela sjön men undviker de obrutna vasshaven och alltför gles och oskyddad vegetation. Talrikast är skäggdoppingen i de yttre områdena av de stora vassarna där kanaler och vattensamlingar bryter växtbältena. Den västra och sydvästra delarna av Tåkern torde därför hysa merparten av sjöns skäggdoppingar. Antalet är omöjligt att närmare uppskatta men torde uppgå till åtskilliga hundra par.

Svarthakedoppingen (*Podiceps auritus*) har på senare år visat en tendens att kraftigt öka. Under 1968 förstärks den uppfattningen. Skrattmåskollonierna utgör sedan gammalt ett kärt tillhåll för svarthaken och som exempel kan nämnas området runt Svanshals udde. Den 21 maj registrerades 14 par utmed en sträcka inte överstigande 700 meter. Även på andra platser med likartad biotop förekommer kraftiga koncentrationer av svarthakedopping. Antalet totalt oerhört svårbedömt men siffran 100 par torde i varje fall inte vara tilltagen i överkant.

Smådoppingen (*Podiceps ruficollis*) har alla möjligheter att undgå upptäckt med sina undanskymda levandsvanor i en sjö av Tåkerns karaktär. Under 1968 föreligger endast några få observationer av arten. Om förekomsten i stort är ovissheten så gott som fullständig.

Kort om knölsvanarnas antal i Tåkern

De översomrande skarorna av knölsvanar (Cygnus olor) i Tåkern har under senare delen av sextiotalet tenderat att öka kraftigt. Jag skall här inte gå in på orsaker och förklaringar till ökningen utan endast redovisa konkreta siffror.

Vidstående diagram visar tydligt ökningen av svanarna sedan 1964. Frapperande är den överensstämmelse år från år som diagrammet tydligt återspeglar. De två första augustiveckorna svarar i samtliga tre diagramexempel för respektive säsongers toppnoteringar. Detta förhållande utgör sannolikt ingen tillfällighet. De närmare orsakerna till förhållandet är dock inte helt uppenbara. Den 7 augusti räknades från Fågelstationens observationstorn 1110 knölsvanar vilken åtminstone är den högsta siffra översomrande fåglar av arten som noterats detta decenium.

(Jämf. diagrammet på omstående sida.)

Något om rördromen i Tåkern

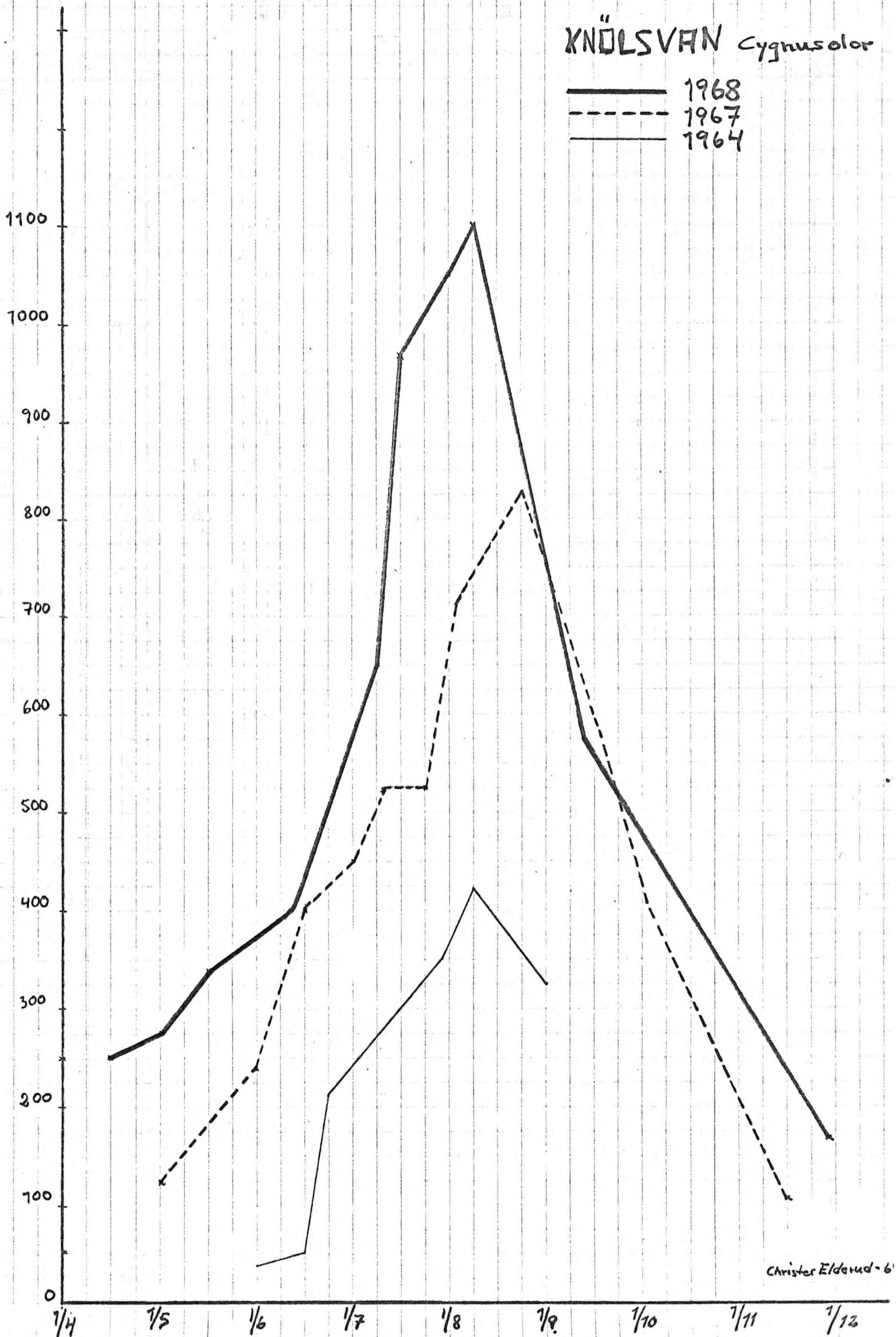
Tåkern kan säkerligen göra anspråk på att vara landets rördromsrikaste sjö. Under hela sextiotalet och särskilt markerat under de senaste åren har rördromen allt mer påkallat uppmärksamheten. Den spelar för närvarande en framträdande roll bland stämmorna i fågelsjöns nattkonsert.

Antalet bölande hanar år 1968 höll sig mot tidigare år oförändrat, dvs mellan 20 - 25 ex.

Ett intressant beteende förtjänar att särskilt nämnas. Detta inträffade den 28 maj. Under en vandring utmed ett vassbälte SE Herrestads k:a på senare delen av morgonen uppstöttes en rördrom på ett avstånd av ca 10 meter. Fågeln uppgav sitt karaktäristiska " gåsläte " och lyfte rakt upp. Omedelbart därpå steg yttligare en drom vilken tydligen stått några meter in i vassen.

KNÖLSVAN Cygnus olor

— 1968
- - - 1967
— 1964

Båda fåglarna stiger i det klara solskenet uppåt i en cirkel varvid den ena fågeln flyger strax bakom och under den andra. På detta sätt pågår flyktelekarna under väl fem minuter. Plötsligt lägger den övre fågeln hopp vingarna, den andra följer efter och med pilfart skjuter dromarna nedåt och slår slutligen till ett stycke in i vassbältet. (Elderud).

Några ord om vadarna i Tåkern

Strandskatan (*Haematopus ostralegus*) häckar med åtminstone ett par under 1968. Detta skedde vid Hånger. Strandskator uppträdde under året regelbundet vid sjön och eventuellt kan häckning ha förekommit på yttligare någon lokal. Tofsvipan (*Vanellus vanellus*) tycks inte ha återhämtat beståndet efter det dråpslag som drabbade arten med vinterns återgång i april 1966. Genom inventeringar har man kunnat konstatera detta förhållande. Nedgången är på vissa håll över 50 % -ig.

Den större strandpiparen (*Charadrius hiaticula*) är som häckfågel vid sjön numera en sällsynthet. Betande djur som förr höll flera häckningslokaler öppna och fria från igenväxning förekommer inte längre i någon större utsträckning. Strandpiparen häckade under 1968 troligen på Hånger. Detta ställe blev därmed det enda ställe vid Tåkern där större strandpiparen förekom under året.

Rödspov (*Limosa limosa*) antecknade under våren vid fem tillfällen bl a när 3 ex höll till på Hånger den 17 april. (Ebenman). Den 1 juni sågs en rödspov vid Sjötuna. (Björkman).

Småspoven (*Numenius phaeopus*) noterades under den första majveckan sträckande. Största flocken utgjordes av 12 ex som den 5 maj sträckte NW.

Den 20 maj sågs en mosnäppa (*Calidris temminckii*) vid Sjötuna udde.

Av Tåkerns fågelstation ringmärkta fåglar.

	Antal märkta t o m 1967	Märkta 1968	Total- summa	Återfynd t o m den 31.12.68
Storlom /G.arctica/		2	2	
Svarthakedopping/P.auritus/	1		1	
Skäggdopping/P.cristatus/	9	1	10	1
Häger/A.cinerea/	29	27	56	4
Knölsvan/C.olor/	26	3	29	3
Gräsand/A.platyrrhynchos/	21	3	24	
Kricka/A.crecca/	2		2	
Sparvhök/A.nisus/	1		1	
Duvhök/A.gentilis/	5		5	2
Fiskgjuse/P.haliaetus/	22	13	35	3
Tornfalk/F.tinnunculus/	8		8	
Vattenrall/R.aquaticus/	1		1	
Sothöna/F.atra/	4	5	9	
Strandskata/H.ostralegus/	1		1	
Tofsvipa/V.vanellus/	28	4	32	1
Större strandpipare /C.hiaticula/	35		35	
Mindre strandpipare /C.dubius/	1		1	
Enkelbeckasin/G.gallinago/	14	8	22	1
Dvärgbeckasin/L.minimus/	4		4	1
Storspov/N.arquata/	1		1	
Skogssnäppa/T.ochropus/	6	1	7	
Grönben/T.glareola/	44	1	45	
Drillsnäppa/T.hypoleucos/	49	5	54	
Rödbena/T.totanus/	4	1	5	
Svartsnäppa/T.erythropus/	3		3	
Gluttsnäppa/T.nebularia/	9		9	

	Antal märkta t o m 1967	Märkta 1968	Total- summa	Återfynd t o m den 31.12.68
Kustsnäppa/ <i>C. caenutus</i> /	2		2	1
Småsnäppa/ <i>C. minuta</i> /	10		10	
Kärrsnäppa/ <i>C. alpina</i> /	96		96	1
Brushane/ <i>P. pugnax</i> /	32		32	1
Gråtrut/ <i>L. argentatus</i> /	6		6	1
Fiskmås/ <i>L. canus</i> /	1		1	
Skratmås/ <i>L. ridibundus</i> /	31	231	262	6
Fisktärna/ <i>S. hirundo</i> /	6		6	
Ringduva/ <i>C. palumbus</i> /	2	3	5	
Gök/ <i>C. canorus</i> /	1		1	
Kattuggla/ <i>S. aluco</i> /	15		15	
Hornuggla/ <i>A. otus</i> /	31	2	33	
Pärluggla/ <i>A. funereus</i> /	2		2	
Tornsvåla/ <i>A. apus</i> /	19	4	23	
Större hackspett / <i>D. major</i> /	3		3	
Mindre hackspett / <i>D. minor</i> /	8	1	9	
Göktyta/ <i>J. torquilla</i> /	7	2	9	
Kungsfiskare/ <i>A. atthis</i> /	1		1	
Sånglärka/ <i>A. arvensis</i> /	4		4	
Ladusvåla/ <i>H. rustica</i> /	9	11	20	
Hussvåla/ <i>D. urbica</i> /	2	1	3	
Backsvåla/ <i>R. riparia</i> /	56	26	82	
Kråka/ <i>C. corone cornix</i> /	27	4	31	1
Kaja/ <i>C. monedula</i> /	6		6	
Skata/ <i>P. pica</i> /	38	3	41	3
Nötskrika/ <i>G. glandarius</i> /	24	5	29	3
Talgoxe/ <i>P. major</i> /	680	83	763	44
Blåmes/ <i>P. caeruleus</i> /	1044	48	1092	30

	Antal märkta t o m 1967	Märkta 1968	Total- summa	Återfynd t o m den 31.12.68
Svartmes/ <i>P. ater</i> /	40	2	42	4
Tofsmes/ <i>P. cristatus</i> /	5	2	7	
Entita/ <i>P. palustris</i> /	63	15	78	11
Talltita/ <i>P. montanus</i> /	75	2	77	8
Stjärtmes/ <i>A. caudatus</i> /	70		70	
Nötväcka/ <i>S. eurpaea</i> /	23	1	24	4
Trädkrypare/ <i>C. familiaris</i> /	7		7	1
Strömstare/ <i>C. cinclus</i> /	7		7	2
Gärdsmyg/ <i>T. troglodytes</i> /	3		3	
Björktrast/ <i>T. pilaris</i> /	105	14	119	4
Taltrast/ <i>T. philomelos</i> /	54	4	58	3
Rödvingetrast/ <i>T. musicus</i> /	28	2	30	
Koltrast/ <i>T. merula</i> /	78	5	83	6
Stenskvätta/ <i>O. oenathe</i> /	4		4	
Buskskvätta/ <i>S. rubetra</i> /	16	3	19	
Rödstjärt/ <i>P. phoenicurus</i> /	83	5	88	1
Näktergal/ <i>L. luscinia</i> /	1		1	
Blåhake/ <i>L. svecia</i> /	3		3	
Rödhake/ <i>E. rubecula</i> /	296	41	337	
Rörsångare/ <i>A. scirpaceus</i> /	441	276	717	6
Sävsångare/ <i>A. schoenobenus</i> /	181	154	335	3
Kärrsångare/ <i>A. palustris</i> /	1		1	
Trastsångare/ <i>A. arundinaceus</i> /		1	1	
Gräshoppsångare/ <i>L. naevia</i> /	3	1	4	
Härmsångare/ <i>H. icterina</i> /	40	13	53	
Svarthätta/ <i>S. atricapilla</i> /	51	11	62	
Trädgårdssångare/ <i>S. borin</i> /	141	30	171	
Törnsångare/ <i>S. communis</i> /	43	8	51	
Ärtsångare/ <i>S. curruca</i> /	41	4	45	
Lövsångare/ <i>P. trochilus</i> /	713	271	984	15

	Antal märkta t o m 1967	Märkta 1968	Total- summa	Återfynd t o m den 31.12.68
Grönsångare/ <i>P.sibilatrix</i> /	8		8	
Gransångare/ <i>P.collybita</i> /	9	2	11	
Kungsfågel/ <i>R.regulus</i> /	41		41	
Grå flugsnappare/ <i>M.striata</i> /	36	4	40	
Svartvit flugsnappare / <i>F.hypoleuca</i> /	285	42	327	2
Järnsparv/ <i>P.modularis</i> /	30	2	32	
Ängspiplärka/ <i>A.campestris</i> /	72	14	86	1
Trädpiplärka/ <i>A.trivialis</i> /	114	24	138	
Sädesärta/ <i>M.alba</i> /	251	55	306	3
Gulärta/ <i>M.flava</i> /	75	4	79	
Sidensvans/ <i>B.garrulus</i> /	44		44	3
Törnskata/ <i>L.collurio</i> /	16	1	17	
Stare/ <i>S.vulgaris</i> /	117	36	153	5
Stenknäck/ <i>C.coccothraustes</i> /	1		1	
Grönfink/ <i>C.chloris</i> /	191	24	215	2
Steglits/ <i>C.carduelis</i> /	12		12	
Grönsiska/ <i>C.spinus</i> /	30	2	32	1
Gråsiska/ <i>C.flammea</i> /	106		106	
Hämpling/ <i>C.cannbina</i> /	24	17	41	1
Domherre/ <i>P.pyrrhula</i> /	109	5	114	1
Bofink/ <i>F.coelebs</i> /	108	16	124	2
Bergfink/ <i>F.montifringilla</i> /	63	7	70	
Gulsparrv/ <i>E.citrinella</i> /	16	6	22	1
Ortolansparv/ <i>E.hortulana</i> /	2		2	
Sävsparrv/ <i>E.schoeniclus</i> /	585	162	747	15
Gråsparrv/ <i>P.domesticus</i> /	260		260	9
Pilfink/ <i>P.montanus</i> /	457	2	459	7

Summa: 111 arter	8169	1788	9957	228